Αντινεανική κοινωνία και αντικοινωνική νεότητα: η Εκκλησία ως υπέρβασή τους (Σταύρος Σ. Φωτίου, Αν Καθηγητής Πανεπιστημίου Κύπρου)

Categories : ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

Date : 21 Οκτωβρίου, 2009

ΑΝΤΙΝΕΑΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Το κύριο γνώρισμα του ατομοκεντρικού τρόπου ζωής είναι ο ευδαιμονισμός, ο πορισμός απόλαυσης του αποθεωμένου Εγώ. Ως υπαρξιακή βέβαια επιλογή ο ευδαιμονισμός υπήρχε σε κάθε εποχή. Η ειδοποιός όμως διαφορά με τους νεώτερους χρόνους είναι ότι αυτοί τον προέβαλαν ως αναφαίρετο δικαίωμα του ανθρώπου, ως συνώνυμο της αυτοπραγμάτωσης, ως ατομικό και συλλογικό όραμα ζωής. Στην εποχή της «*καθολικής "εξατομίκευσης"*» και «*ιδιοφροσύνης*», ο άνθρωπος «*θεωρεί ότι οφείλει να απολαμβάνει, ότι είναι μια επιχείρηση ηδονής και ικανοποίησης. Ότι οφείλει να είναι ευτυχισμένος, ερωτευμένος , λατρεύων /λατρευόμενος, γοητεύων/γοητευόμενος, συμμετέχων, ευφορικός και δυναμικός. Είναι η βασική αρχή της μεγιστοποίησης της ύπαρξης με τον πολλαπλασιασμό των επαφών, των σχέσεων, με την εντατική χρήση σημείων, αντικειμένων, με την συστηματική εκμετάλλευση όλων των δυνατοτήτων ηδονής*».

Η ωφελιμιστική αυτή εκδοχή του ανθρώπου αποτελεί ένα από τα ιδεολογικά θεμέλια της σύγχρονης καταναλωτικής κοινωνίας, του εμπορευματικού κύκλου παραγωγής και κατανάλωσης. Για να υπάρχει παραγωγή πρέπει να υπάρχει κατανάλωση, και για να υπάρχει κατανάλωση πρέπει να υπάρχουν ανάγκες. Έτσι το καταναλωτικό σύστημα διευρύνει συνεχώς το πεδίο αγοράς, δημιουργώντας νέες, πλασματικές, ανάγκες. Με τους διάφορους μηχανισμούς πειθούς του καθορίζει συμπεριφορές και συνειδήσεις, προσφέρει είδωλα και ιδεολογήματα. Στις διάφορες υπεραγορές της κατανάλωσης οι άνθρωποι αγοράζουν, μεταξύ άλλων, και σκέψεις και ιδέες και πρότυπα ζωής. Τα πάντα γίνονται αντικείμενα αναλώσιμα· ακόμα και οι άνθρωποι. Οι άνθρωποι καταναλώνουν ανθρώπους στο γάμο και τη φιλία, στην εργασία και την πολιτική, στον αθλητισμό και την οικονομία. Βιώνοντας ως ζωή τη λεηλασία του άλλου, το άτομο αποξενώνεται απ' τον αυθεντικό εαυτό του. Διότι καμία σχέση με αντικείμενα «*δεν επιφέρει και ανανέωση του υποκειμένου —ούτε η πλησμονή το αίσθημα της πληρωτικής χαράς—, αλλά επανάληψη του ομοίου με ίδιο τρόπο και άλλα αντικείμενα, έτσι που οι εκάστοτε ελλείψεις να πληρώνονται με την αφθονία των αντικειμένων, η Έλλειψη όμως να παραμένει ευθαλής και να κυβερνά όλο το σύστημα, οι δε άνθρωποι να τα έχουν όλα και να νοιώθουν ότι τους λείπει το παν, ακριβώς γιατί ζητούν την πλήρωση προς την μεριά των αντικειμένων και των*

εξαντικειμενισμένων σχέσεων». Το άγχος, η ναυτία, το μηδέν, χαρακτηρίζουν τη ζωή των άταφων νεκρών.

Ο αλλοτριωμένος άνθρωπος της καταναλωτικής αποχαύνωσης αδιαφορεί για τον Θεό, απαξιώνει το συνάνθρωπο, μολύνει τη δημιουργία. Τα τίμια και μέγιστα αγνοούνται κ' ευτελίζονται. Τα παιδιά ιδρυματοποιούνται, οι ποιητές περιφρονούνται, οι γέροντες απωθούνται. Ό,τι δεν υπάγεται στην εμπορευματοποίηση ωθείται στο περιθώριο. Πρώτιστες αρετές θεωρούνται η ταχύτητα κ' η παραγωγικότητα. Η προπαρασκευή και η προετοιμασία, ο μόχθος και ο κόπος απορρίπτονται. Η εκδοχή του σίτου που θάβεται στη γη για να βλαστήσει αργότερα, θεωρείται παρωχημένη. Ο άνθρωπος, συνειδητά ή ασυνείδητα, επανέρχεται στη λογική της μαγείας: μεγιστοποίηση του αποτελέσματος και ελαχιστοποίηση του κόστους. Ξεχνώντας ότι για προσωπική και κοινωνική προκοπή είναι αναγκαία προϋπόθεση η περιστολή του εγώ χάριν του εμείς, με άλλα λόγια η αυθυπέρβαση.

Αποξενωμένος ο άνθρωπος απ' τον Θεό, χάνει τη διάσταση του αιώνιου, γι' αυτό και βιάζεται να ζήσει το εφήμερο. Κατά συνέπεια «*στο προσκήνιο δεν βρίσκεται η αυτοπειθαρχία με σκοπό την επίτευξη εσωτερικών και εξωτερικών στόχων ούτε κι η υποταγή της καθημερινής δραστηριότητας σε μακροπρόθεσμες επιδιώξεις, παρά μάλλον η κατάφαση της βραχυπρόθεσμης απόλαυσης, του στιγμιαίου και του αυθόρμητου καθώς και η απόρριψη του εξωτερικού ελέγχου, της πειθάρχησης και της εξουσίας*». Τα πάντα είναι ενθαδικά, όλα συνοψίζονται στην παρούσα ζωή, στην παρούσα στιγμή. Έτσι η άμεση ικανοποίηση γίνεται ναρκωτικό, εφησυχασμός της ύπαρξης. Δημιουργώντας μια κοινωνία ναρκομανών, μια ναρκωμένη κοινωνία: Δάσκαλοι που ναρκώνουν μαθητές, ιδεολογίες που ναρκώνουν οπαδούς, γκουρού που ναρκώνουν αφελείς. Με διάφορους τρόπους και μέσα το χαμένο στην κατανάλωση άτομο προσπαθεί να μην βιώσει την υπαρξιακή αγωνία, να μην αντιμετωπίσει το θάνατο, αφού αυτός διαλύει τις βεβαιότητές του. Ιδού λοιπόν η ηρωίνη και ο σεξισμός, η καταφυγή σε ανιστορικά θρησκεύματα και η αναζήτηση του εξωτισμού· ιδού η συλλογική νεύρωση του σύγχρονου κόσμου.

ΑΝΤΙΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΝΕΟΤΗΤΑ

Ενώπιον της καταναλωτικής κοινωνίας —μιας κοινωνίας αντινεανικής— οι νέοι ακολουθούν, συνήθως, δύο επιλογές: Η πρώτη επιλογή είναι η προσαρμογή. Οι νέοι αποδέχονται την κατανάλωση ως τρόπο ζωής, παραδίδονται στην ευζωία και αφομοιώνονται στο σύστημα. Φιλοδοξία, φιληδονία, φιλοχρηματία, γίνονται έτσι η στοχοθεσία των γερασμένων νέων.

Η δεύτερη επιλογή που ακολουθούν οι νέοι είναι η αντίδραση, την οποία η αντινεανική κοινωνία ονομάζει αντικοινωνική συμπεριφορά. Η ανασφάλεια του σήμερα και ο φόβος του αύριο, ο κοινωνικός δαρβινισμός και ο ηθικιστικός

σχετικισμός, η απουσία του άλλου και η μοναξιά, οδηγούν τους νέους στην αντίδραση προς την υπάρχουσα οργάνωση ζωής. Με περιφρόνηση των θεσμών, με παράβαση των κανονιστικών αρχών, οι νέοι προκαλούν το κατ' αυτούς κατεστημένο, το οποίο με τη σειρά του αντιδρά καταδικάζοντας και μυκτηρίζοντάς τους.

Μυκτηρίζοντας όμως η κοινωνία τους νέους μυκτηρίζει τον εαυτό της, αφού οι νέοι ανατρέφονται μέσα στο δικό της πλαίσιο αξιών, αφού ο κόσμος τους είναι αντικατοπτρισμός της ίδιας. Συνεπώς και οι νέοι βιώνουν τις αντιφάσεις της. Η καταναλωτική κοινωνία, π.χ., μεταβάλλει τον έρωτα σε τριβή σεξουαλικών αντικειμένων· παραπονιέται για την αύξηση των διαζυγίων. Προβάλλει ως κοινωνική καταξίωση τον εύκολο και γρήγορο πλουτισμό· παραπονιέται για την αύξηση της διαφθοράς. Προκαλεί τον άκρατο ανταγωνισμό· παραπονιέται για την αύξηση των ναρκωτικών. Επιφέρει την απόσταση και την αδιαφορία για το συνάνθρωπο· παραπονιέται για την αύξηση των αυτοκτονιών. Η σύγχρονη κοινωνία, υποβιβάζοντας κάθε κοινωνικό δεσμό, μετατρέποντας τα πάντα σε αντικείμενα πώλησης και αγοράς, προσέφερε στους νέους ό,τι χειρότερο: την απουσία κοινότητας, πόλης, πολιτισμού.

ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΑΛΛΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ ΖΩΗΣ

Αντινεανική κοινωνία και αντικοινωνική νεότητα εκφράζουν την κρίση νοήματος της καταναλωτικής κοινωνίας, εκφράζουν το υπαρξιακό αδιέξοδο ενός συγκεκριμένου τρόπου ζωής. Η αντίδραση των νέων αποτελεί κραυγή για έξοδο απ' το αδιέξοδο αυτό. Αλλά το αδιέξοδο του συστήματος δεν υπερβαίνεται με διεκδικητική στάση απέναντί του, αφού κάτι τέτοιο δεν αρνείται σε τελική ανάλυση την κυρίαρχή του λογική. Για το καταναλωτικό σύστημα «*ο κίνδυνος δεν απορρέει από τον νέο, όταν ανυπομονεί να αντικαταστήσει τον ώριμο στην επάνδρωση μιας δομής, αλλ' όταν δεν θέλει καθόλου να τον διαδεχθεί, γιατί αρνείται την ίδια τη δομή*». Επικίνδυνος είναι ο νέος που ενσαρκώνει με το ήθος του μια άλλη στάση ζωής, μια άλλη αντίληψη για τα τίμια της ύπαρξης.

Κατά συνέπεια μόνο μια συνειδητή απόρριψη της καταναλωτικής λογικής, μόνο μια άλλη θέαση του ανθρώπου, του κόσμου και της ιστορίας, μπορεί να λειτουργήσει ως αφετηρία προσωπικού αθλήματος για καταξίωση της ύπαρξης. Μια άλλη πρόταση ζωής που να προικίζει τον άνθρωπο με βιώματα φιλαλληλίας και φιλανθρωπίας, τρυφερότητας, κάλλους και στοργής. Η αντικοινωνική νεότητα και η αντινεανική κοινωνία πρέπει να παραχωρήσουν τη θέση τους στην αυθεντική ζωή.

Η ΑΙΩΝΙΑ ΝΕΟΤΗΤΑ

Εδώ, στην κατάθεση εναλλακτικής πρότασης ζωής, εισέρχεται στο προσκήνιο η Εκκλησία, κομίζοντας τη δική της εμπειρία για τον άνθρωπο και τη ζωή. Εκκλησία

είναι η αρμονική σχέση του ανθρώπου με τον Θεό, και, κατ' επέκταση, με τον εαυτό του, το συνάνθρωπό του και τη φύση. Η Εκκλησία είναι πέρασμα από τη φιλαυτία στη φιλαλληλία, από την ανάγκη στην ελευθερία, από την αλλοτρίωση στη ζωή. Γι' αυτό και δεν αδιαφορεί για καμία πτυχή της ζωής, για καμία απορία των ανθρώπων.

Έτσι, το πρώτο που η Εκκλησία κομίζει, διαλεγόμενη με τους προβληματισμούς των νέων, είναι η βίωση της πατρότητας του Θεού. Η θεολογία, πολύ πριν την ψυχολογία και την παιδαγωγική, κατενόησε ότι η υποταγή ή η ανταρσία των νέων οφείλεται στην παραμόρφωση ή την απουσία πατρότητας. Οι νέοι χρειάζονται πατρότητα κατ' εικόνα της θείας: αυτήν της περιχώρησης αγάπης και ελευθερίας, ενότητας και διαφοράς. Μια πατρότητα συνώνυμη της δωρεάς, της χωρίς όρους και όρια κοινοποίησης της ζωής. Πράγμα που σημαίνει ότι οι γονείς βοηθούν τα παιδιά τους να εγκαταλείψουν τον παιδισμό, τους δεσμούς δηλαδή εξάρτησης και μονόδρομης απολαβής, ώστε να μπορούν να βιώνουν δεσμούς αμοιβαιότητας, ακόμη δε περισσότερο δεσμούς πλήρους δοτικότητας. Όπως επίσης ότι οι πνευματικοί πατέρες και διδάσκαλοι βοηθούν τους μαθητές τους να κοινωνούν με τον Θεό και το συνάνθρωπο, να χαίρονται την ομορφιά της κτίσης. Ταυτόχρονα δε να απορρίψουν κάθε προσωπολατρία, κάθε ταύτιση και προσκόλληση στο πρόσωπό τους. Πρότυπο πνευματικού πατέρα στην Εκκλησία παραμένει πάντα ο Αγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος: «*Εκείνον δει αυξάνειν, εμέ δε ελλαττούσθαι*» (Ιω. 3:30). Νομίζετε ότι είστε παιδιά μου αλλά είστε τέκνα του Χριστού. Σ' αυτόν πρέπει να παραπέμπει κάθε επίγεια πατρότητα.

Επιπλέον, μια γνήσια πνευματική πατρότητα —μια αληθινή Χριστιανική Αγωγή— μαθαίνει «*στους νέους ανθρώπους να αντιστέκονται, εκεί όπου η θρησκεία γίνεται "όπιο του λαού", μεταθανάτιες υποσχέσεις ή απειλές, αναιμική καθηκοντολογία, άρνηση της ελευθερίας του ανθρώπου και της αγάπης για τη ζωή και τον συνάνθρωπο*». Μαθαίνει «*ότι η αληθινή θρησκεία δεν είναι "όπιο" ή "νεύρωση", αλλά κοινωνία και ζωή, ότι δεν είναι "ηθική των δούλων" αλλά ήθος ελευθερίας*». Κατά συνέπεια η πατρική οδηγητική πρέπει να είναι προετοιμασία ζωής, να είναι ζωή. Να προσφέρει στον άνθρωπο υπαρξιακές δεξιότητες, να τον προετοιμάζει για τη φιλία, τη συζυγία, τη γονικότητα. Να τον μορφώνει σε ενεργό πολίτη, δόκιμο καλλιτέχνη, υπεύθυνο λειτουργό. Ο άνθρωπος εκτός από τις χρηστικές να ικανοποιεί και τις υπαρξιακές του ανάγκες: την πείνα για ελευθερία, τη δίψα για αγάπη, την πείνα και τη δίψα για τον Θεό της αγάπης και της ελευθερίας.

Στην αγαπητική δε ενότητά του με τον Θεό ο άνθρωπος γίνεται πρόσωπο μοναδικό και ανεπανάληπτο, αφού μετέχει στην κοινωνία προσώπων που είναι ο Θεός. Μια κοινωνία στην οποία η απόλυτη ετερότητα του ενός αναδεικνύεται από την παρουσία και την αποδοχή του άλλου. Η κατάφαση αυτή του απαρομοίαστου του προσώπου υπονομεύει καίρια ένα ακόμη θεμέλιο της καταναλωτικής κοινωνίας: αυτό της κυριαρχίας του γενικού, του αφηρημένου, του απρόσωπου.

Στη δομημένη στην ανταλλακτικότητα των πάντων εκδοχή του βίου, το σύστημα αφαιρεί από κάθε πρόσωπο τα μοναδικά και ιδιάζοντά του χαρακτηριστικά —χαρακτηριστικά που το διαφοροποιούν από άλλα πρόσωπα— ώστε να μείνουν μόνο τα γενικά, τα κοινά σε όλους τους ανθρώπους γνωρίσματα, και έτσι ο άνθρωπος να υπαχθεί σε μια κατηγορία, σύμφωνα με ένα χαρακτηριστικό. Με τον τρόπο αυτό το πρόσωπο υποβιβάζεται σε ποσοστιαία μονάδα χρηστικής υποδιαίρεσης, γίνεται μέγεθος αριθμητικό, και άρα αντικαταστατό. Ανάλογα, π.χ., με το φύλο οι άνθρωποι ταξινομούνται σε άνδρες και γυναίκες· ανάλογα με το χρώμα σε μαύρους, κίτρινους και λευκούς· ανάλογα με το έθνος σε Έλληνες, Γερμανούς, Ιάπωνες, κλπ. Έτσι και η κατηγοριοποίηση «νέοι» σημαίνει την ταξινόμηση ενός μεγάλου αριθμού ανθρώπων ως προς ένα κοινό τους γνώρισμα —την ηλικία— και την παραγνώριση της προσωπικής τους ετερότητας.

Για την Εκκλησία όμως η κατηγοριοποίηση των ανθρώπων επιφέρει την αλλοτρίωσή τους. Γι' αυτήν το ανθρώπινο πρόσωπο, ο συγκεκριμένος άνθρωπος εδώ και τώρα, δεν είναι αναγώγιμος σε τίποτε. Ως εκ τούτου τίποτε δεν υπέρκειται του προσώπου. Γιατί το πρόσωπο δεν είναι μέρος ενός όλου αλλά εκφράζει το όλο, είναι ο άνθρωπος-ανθρωπότητα. Τούτο σημαίνει ευθύνη και χρέος για την ανθρωπότητα, και άρα ρήξη με κάθε απανθρωπιά. Το πρόσωπο οδεύει στην ιστορία, ζει στην κοινωνία του καιρού του, γι' αυτό και αγωνίζεται ενάντια στη βία και τον πόλεμο, τη φτώχεια και την ανεργία, το μικράνθρωπο και τη μικροσυνείδησή του. Πέραν του ατομικισμού και της μαζοποίησης, της χρησιμοθηρίας και του ωφελιμισμού, το πρόσωπο αγωνίζεται για την ελευθερία και την αδελφοσύνη.

Το τρίτο θεμέλιο της καταναλωτικής κοινωνίας, το οποίο υπονομεύει η Εκκλησία, είναι η λογική της άμεσης απόλαυσης. Ο άνθρωπος αναζητούσε και αναζητά ένα εύκολο τρόπο, μία τεχνική, που θα λύσει δια μιας όλα του τα προβλήματα. Παλαιότερα ανέμενε από τις ιδεολογίες το έργο αυτό. Μετά τη διάψευση των προσδοκιών του από αυτές στράφηκε στη «νέα εποχή» των παραθρησκειών και παραθρησκευμάτων. Ψάχνοντας εκεί για το μαγικό ραβδί. Η εκκλησιαστική όμως εμπειρία βρίσκεται στους αντίποδες της μαγείας, κάθε εξαρτητικής ιδεολογίας. Για την Εκκλησία η συνάντηση με τον Θεό, η βίωση της αλήθειας, είναι πορεία επίπονη και μακρά, απαιτεί μετάνοια, αλλαγή υπαρξιακού προσανατολισμού, τίμημα προσωπικό. Γι' αυτό και η Εκκλησία δεν πρέπει να μπει στον πειρασμό του «αγαθούλη» Θεού, έστω και από αντίδραση προς τον παραμορφωμένο Θεό της Δύσης.

Είναι γνωστό ότι το Μεσαίωνα η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία εξέπεσε της ευαγγελικής αλήθειας, προβάλλοντας ένα Θεό τρομοκράτη και τιμωρό, χωροφύλακα του ουρανού και της γης, χορηγό οδύνης και βασάνων στους ανθρώπους. Απέναντι στην παραμορφωμένη αυτή εικόνα του Θεού οι άνθρωποι είχαν δύο επιλογές: Η πρώτη ήταν η πλήρης υποταγή, η έκπτωσή τους σε παθητικά και άβουλα ανθρωπάκια, των οποίων ο φόβος και η ενοχή χαρακτήριζαν την άχαρη και μίζερη ζωή τους. Η

δεύτερη επιλογή ήταν η επανάσταση του σκλάβου, η φυγή στην αθεΐα και τον αγνωστικισμό. Η τεράστια εκκοσμίκευση του δυτικού κόσμου στα νεώτερα χρόνια υπήρξε αποτέλεσμα της αντιπατερναλιστικής αυτής εξέγερσης.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία δεν κινδύνευσε από το φαινόμενο αυτό. Κινδυνεύει όμως από τον αντίθετο πειρασμό, στη θέση δηλαδή του τρομοκράτη Θεού να θέσει τον Θεό «αγαθούλη». Ένα Θεό που δεν δυσκολεύει κανένα, που προσφέρει εύκολα συγχωροχάρτια, που δεν απαιτεί μετάνοια. Η Εκκλησία εισέρχεται στον πειρασμό των δημοσίων σχέσεων, στην προσπάθειά της να φέρει κοντά της τον άνθρωπο θυσιάζει μέρος της ουσίας της. Αντί να προσαρμοστεί ο άνθρωπος, προσαρμόζεται αυτή.

Είναι σαφές ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία είναι κοινωνία μετανοούντων αμαρτωλών, ότι μεγαλύτερη αμαρτία είναι η απελπισία, η εντύπωση ότι υπάρχει αμαρτία που όταν ο άνθρωπος μετανοήσει δεν συγχωρεί ο Θεός. Συνεπώς η Εκκλησία είναι και θα παραμείνει κοινωνία στην οποία οι πάντες είναι κλητοί, στην οποία κανένας δεν απορρίπτεται. Ταυτόχρονα όμως είναι σαφές ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία δεν θωπεύει την αυτοδικαίωση και το φαρισαϊσμό, δεν παύει να θέτει τον άνθρωπο ενώπιον της αμαρτωλότητάς του. Τούτο σημαίνει ότι αυτό που οφείλει σαφώς και απεριφράστως να πολεμήσει η Εκκλησία είναι η ευκολία, η αρχή της ήσσονος προσπάθειας, η μαγική αντίληψη ότι τα πρώτιστα της ζωής αποκτώνται εύκολα. Η Εκκλησία οφείλει να βοηθά τους ανθρώπους να ενηλικιώνονται πνευματικά, που σημαίνει να αρνούνται οποιαδήποτε απόθεση της ευθύνης τους για το τι συμβαίνει μέσα τους και ανάμεσά τους.

Αρα η Εκκλησία θα μιλήσει για άσκηση, θα θυμίσει ότι χωρίς άσκηση τίποτε αυθεντικό δεν επιτυγχάνεται. Ασκηση δε είναι η περιστολή του εγώ για να αναδειχθεί το εσύ, είναι η οδός και η μέθοδος για την ελευθερία. Η άσκηση είναι γυμνάσια αυτογνωσίας, κοινωνικότητας, οικολογικής ευαισθησίας, βοηθά τον άνθρωπο να διακρίνει τις πραγματικές από τις πλασματικές ανάγκες, να εμμένει στην αλήθεια. Έτσι με την προσευχή ο άνθρωπος θα καθάρει τον εαυτό του από τα πάθη, θα βιώσει τη σιωπή, θα αφήσει την αγάπη του Θεού να πλημμυρίσει τη ζωή του. Με τη νηστεία θα μάθει τη διάκριση του αναγκαίου από το περιττό, θα μειώνει τις ανάγκες του στο ελάχιστο για να προσφέρει στο συνάνθρωπο το μέγιστο. Με την αγρυπνία θα φυλάττει καθαρή καρδιά, δεν θα λησμονεί τον υπαρξιακό του στόχο, θα αφυπνισθεί από την αλλοτρίωση.

Διαμέσου της άσκησης ο πιστός θα βιώσει την υπακοή ως ακοή στο θέλημα μόνο του Θεού, άρα ως σύγκρουση με κάθε ανθρώπινη αυθεντία, με κάθε απάνθρωπη εξουσία. Ως εκ τούτου θα γίνει ο μέγιστος των επαναστατών, θα αντιστέκεται σε οτιδήποτε υποβαθμίζει τον άνθρωπο και εξαθλιώνει τη ζωή. Θα βιώσει την παρθενία ως ακεραιότητα του προσώπου, ως αγάπη αδιάπτωτη. Γι' αυτό και θα αρνηθεί κάθε

υποβιβασμό του ανθρώπου σε αντικείμενο, κάθε υπαγωγή του σε μέσο, κάθε απόπειρα εκμετάλλευσής του. Θα βιώσει την πτώχεια ως πλήρη αυτοπαράδοση στον Θεό, ως άρνηση να στηρίξει την ύπαρξή του στο έχειν και κατέχειν, υλικό ή πνευματικό. Ώστε ολόκληρος να γίνει φως που καίεται και δαπανάται για τη σωτηρία του κόσμου.

ΒΙΩΜΑΤΑ ΖΩΗΣ

Η Εκκλησία γνωρίζει καλά ότι οι άνθρωποι δεν αλλάζουν μαθαίνοντας κάτι μόνο διανοητικά. Η αρχαιοελληνική φιλοσοφική αντίληψη ότι η αμαρτία οφείλεται σε άγνοια δεν έγινε δεκτή. Γι' αυτήν η αμαρτία δεν είναι συνέπεια διανοητικής άγνοιας και γνωσιολογικής πλάνης, αλλά εκούσια αποξένωση απ’ τον Θεό, ελεύθερη επιλογή της ανθρώπινης θελήσεως. Πράγμα που σημαίνει ότι η αλλαγή στην ανθρώπινη ζωή επέρχεται με τη βίωση καινούριων βιωμάτων, πιο αληθινών και άρα πιο σημαντικών από άλλα. Μόνο βιώνοντας την αλήθεια εγκαταλείπουν οι άνθρωποι το ψεύδος.

Πρώτιστος όμως τόπος που προσφέρονται βιώματα είναι η λατρεία. Και είναι εδώ κατεξοχήν που η Εκκλησία υπονομεύει την καταναλωτική και κάθε άλλη αλλοτρίωση. Στη χριστιανική λατρεία η απρόσωπη ομάδα γίνεται αγαπητική κοινότητα, ο ξένος γίνεται αδελφός, ο μακράν γίνεται εγγύς. Στη λατρεία οι πάντες γίνονται πρόσωπα, αποκτούν ταυτότητα ενώπιον του Θεού, μοιράζονται αυτό που είναι και αυτό που έχουν. Το ομότροπο και ομόγνωμο, η αυθυπέρβαση και η αυτοπροσφορά, είναι τα βιώματα με τα οποία λαμπρύνονται οι πιστοί. Έτσι η λατρεία γίνεται τόπος αγάπης ειρηνοποιού και ανιδιοτελούς φιλίας, χώρος αλληλοσυμπλήρωσης και αλληλεγγύης. Εκεί αναδεικνύονται οι κεκρυμμένοι δίκαιοι, για τους οποίους συνομιλούσε ο Αβραάμ με τον Θεό, και των οποίων η παρουσία σώζει τον κόσμο από την αυτοκτονία. Εκεί —σε πείσμα του πεπτωκότος ανθρώπου που ξέχασε ότι έχει «*το είναι του δεδανεισμένον*», σε πείσμα της πεπτωκυίας κοινωνίας που ξέχασε να δωρίζει— φανερώνεται η θυσία ως ζωή, η ζωή ως δώρο, το δώρο ως χάρη του Θεού.

Εκεί, στη λατρεία, ανατρέπεται η προτεραιότητα αναγκών της καθεστυκίας τάξης, εκεί αποκαλύπτεται η τάξη των μακαρισμών. Έξω απ’ την Εκκλησία ο άνθρωπος ζει για να πεθάνει. Μέσα στην Εκκλησία πεθαίνει για να ζει. Πεθαίνει σαν άτομο και ανίσταται ως πρόσωπο, δωρίζει τον εαυτό του και τον βρίσκει ακέραιο· ιδού η μέγιστη τέχνη, η τέχνη της ανάστασης. Που σημαίνει ότι η αρχή του ανθρώπου δεν βρίσκεται πλέον στο παρελθόν αλλά στο μέλλον. Αν στον κόσμο «*τα γηρατειά αρχίζουν όταν οι αναμνήσεις αντικαθιστούν τα όνειρα*», στην Εκκλησία οι πάντες καθίστανται νέοι, γιατί ζουν με την προσδοκία του Ερχόμενου, με εσχατολογική συνείδηση. Είναι αυτοί που δεν γκρινιάζουν συνεχώς για κάποια «χρυσή εποχή» του παρελθόντος που χάθηκε και νοσταλγούν, αλλά είναι οι αληθινοί μαθητές του καινούριου κόσμου του Θεού, που βρίσκεται στο τέλος της ιστορίας αλλά πρόγευσή του βιώνουμε στην Ευχαριστία. Είναι αυτή η προοπτική των εσχάτων που λυτρώνει

από τη λογική της άμεσης απόλαυσης, τον εγκλεισμό στο εφήμερο, που κάνει τους πιστούς να μη φοβούνται το θάνατο, τον οποιοδήποτε θάνατο. Και είναι με τα βιώματα αυτά που οι πιστοί εξέρχονται απ’ το ναό, σε μια λειτουργία-μετά-τη-Λειτουργία, για να μεταμορφώσουν σύμπασα τη ζωή.

Γι' αυτό σε τελική ανάλυση η μαρτυρία της Εκκλησίας προς τους νέους —αλλά και όλους τους ανθρώπους— είναι η ύπαρξη ευχαριστιακών κοινοτήτων, η εύρυθμη λειτουργία των ενοριών. Η ενορία είναι ο φυσικός χώρος ένταξης του νέου και συγκρότησής του ως προσώπου. Σ' αυτήν θα επέλθει ο ψυχολογικός απογαλακτισμός του από τη μικρή βιολογική του οικογένεια και η είσοδός του ως ισότιμο μέλος στην παγκόσμια αδελφική κοινότητα. Εκεί είναι που θα μετέχει στη ζωή της Αγάπης, στην αγάπη της Ζωής. Εκεί είναι που θα ανακαλύψει εμπειρικά ότι η Εκκλησία «*θεραπεύει όχι με όσα λέγει, αλλά με ό,τι είναι: κοινότητα αγάπης, μιας αγάπης που δεν είναι συναίσθημα, ώστε να το αναζητήσουμε στο εσωτερικό και τη διάθεση του ατόμου, αλλά σχέση, πράγμα που απαιτεί συνύπαρξη και αποδοχή σε μια κοινότητα συγκεκριμένη, κοινότητα αγάπης χωρίς αποκλειστικότητα και όρους. Η Εκκλησία θεραπεύει με το να είναι μια τέτοια κοινότητα, στην οποία εντασσόμενος ο άνθρωπος εθίζεται να αγαπά και να αγαπάται ελεύθερα*». Έτσι, με την ίδια της την ύπαρξη, η Εκκλησία διδάσκει την τέχνη της αυτοθυσίας, την επιστήμη της κοινωνικότητας, τη θεωρία της δημιουργίας. Εισάγει τον άνθρωπο στη σφαίρα του μυστηρίου, τον άγει στο μυστήριο του Φιλάνθρωπου Θεού και του φιλόθεου ανθρώπου, στο μυστήριο του Θεανθρώπου Χριστού.

Μόνο αυτή η νεότητα της Εκκλησίας, αυτή η Εκκλησία της νεότητας, μπορεί να υπερβεί μια αντινεανική κοινωνία, μια αντικοινωνική νεολαία. Η Εκκλησία λοιπόν ας εξακολουθήσει να είναι αυτό που είναι: τρόπος γέννησης και αναγέννησης, τόπος ανάστασης και επανάστασης.

(Πηγή: «ΑΓΩΓΗ ΝΕΟΤΗΤΑΣ», Επιμέλεια: Σταύρος Φωτίου, Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου)